

NUMATOMO TEISINIO REGULIAVIMO POVEIKIO VERTINIMO PAŽYMA

Projekto pavadinimas	Lietuvos Respublikos mažmeninės prekybos įmonių nesąžiningų veiksmų draudimo įstatymo Nr. XI-626 1, 2, 3, 4, 5, 6, 8, 9, 9 ¹ , 11, 12, 14, 15 straipsnių pakeitimo ir Įstatymo papildymo 9 ³ , 9 ⁴ straipsniais ir priedu įstatymo projektas (toliau – Įstatymo projektas).
Projekto rengėjas	Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministro 2019 m. lapkričio 21 d. įsakymu Nr. 3D-640 sudaryta darbo grupė (tiesioginė rengėja – Lietuvos Respublikos ekonomikos ir inovacijų ministerija).
Projekto tikslas	Įstatymo projekto tikslai – įgyvendinti 2019 m. balandžio 17 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos (ES) 2019/633 dėl įmonių vienu kitoms taikomos nesąžiningos prekybos praktikos žemės ūkio ir maisto produktų tiekimo grandinėje (toliau – direktyva) nuostatas nacionalinėje teisėje ir suderinti Lietuvos Respublikos mažmeninės prekybos įmonių nesąžiningų veiksmų draudimo įstatymo nuostatas su direktyvos ir Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministerijos rengiamo bazinio įstatymo projekto, įgyvendinančio direktyvos nuostatas, teisės normomis, nustatyti veiksmingas ir atgrasančias sankcijas pažeidėjams.
Poveikis atitinkamai sričiai	Įstatymo projektu, kuriuo yra išplečiamas nesąžiningos prekybos praktikos (toliau – NPP) atvejų sąrašas, siekiama pagerinti verslo konkurencines sąlygas žemės ūkio ir maisto produktų prekybos sektoriuje, santykiuose tarp tiekėjų ir didelę rinkos galią turinčių mažmeninės prekybos įmonių. Dėl derybinės galios skirtumų, kurie yra proporcingi tiekėjo ekonominei priklausomybei nuo mažmeninės prekybos įmonių, didesni veiklos vykdytojai gali naudotis turima rinkos galia ir taikyti NPP. Subjektų, kuriems būtų taikomas Įstatymo projektas, skirstymas pagal metinę apyvartą turėtų užtikrinti geresnę apsaugą nuo NPP tiems veiklos vykdytojams, kuriems jos labiausiai reikia. NPP maisto produktų tiekimo grandinėje yra ypač žalinga mažosioms ir vidutinėms įmonėms (toliau – MVĮ). Įmonės, kurios yra didesnės nei MVĮ, tačiau kurių metinė apyvarta neviršija 350 000 000 EUR, taip pat turėtų būti apsaugotos nuo NPP, atsižvelgiant į tai, kad Lietuvos mažmeninės prekybos maisto produktais rinka yra pakankamai koncentruota.
Poveikis socialinei aplinkai	Prognozuojamas teigiamas poveikis tiekėjams, kurie yra pažeidžiami NPP ir mažiau pajėgūs su ja kovoti nepatirdami neigiamo ekonominio poveikio. Didesnis skaidrumas, kai apibrėžiamos NPP ir nurodomi procedūriniai reikalavimai prekybos grandinėje, prisidėtų prie lygių galimybių konkuruoti verslo aplinkoje užtikrinimo. Sąžiningesnės verslo sąlygos, tikėtina, turėtų teigiamą poveikį tiekėjų veiklai ir jų plėtrai, kuri sudarytų galimybes kurti darbo vietas.
Poveikis ekonomikai	Prognozuojamas teigiamas poveikis ekonomikai, nes priėmus šį Įstatymo projektą ir nustatčius apsaugos standartą sumažinama tikimybė, kad gali būti primetamas nepagrįstas ir neproporcingas vieno prekybos partnerio ekonominės rizikos perkėlimas kitam. Tiekėjai, kurių metinė apyvarta neviršija 350 000 000 EUR, apsaugomi nuo NPP, kad būtų išvengta neigiamų tokios praktikos padarinių perkėlimo tiekėjams, jų veiklos rezultatams, nes tokia praktika yra susijusi su nepagrįstai ir

neproporcingai perkeliama rizika ir sudaro išlaidų, kurios konkurencinėje aplinkoje nebūtų jų verslo dalis.

Įtvirtinus NPP netiesiogiai šalinamos įėjimo į rinką kliūtys, nes sumažėjus nesąžiningos prekybos praktikos atvejų, tai, tikėtina, teigiamai paveiktų ūkio subjektų paskatas konkuruoti.

NPP reguliavimas galėtų sumažinti spaudimą, kurį didieji pirkėjai gali daryti didiesiems gamintojams, kad didieji gamintojai sumažintų savo maržas, todėl reguliavimas gali turėti tam tikrą neigiamą poveikį galutinėms vartotojams taikomoms kainoms.

Išlieka rizika, kad gali būti ribojamas sąžiningų ir efektyvumą užtikrinančių sutarčių, dėl kurių šalys susitarė, taikymas. Taikoma prekybos praktika, kuri nesant sudarytos tiekėjo ir pirkėjo sutarties būtų laikoma nesąžininga, gali būti priimtina ir abipusiškai naudinga, jei ji yra numatyta sutartyje. Prekybos partneriams turi būti sudaryta galimybė gauti pridėtinę vertę iš sandorio, kai šalys iš anksto susitarė dėl prekybos sąlygų, kurios nėra NPP atvejai.

Poveikis regionų plėtrai

Prognozuojamas teigiamas poveikis regionų plėtrai, įtvirtinus NPP draudimus, pagerėtų žemės ūkio bendruomenės, taip pat pirminių gamintojų socialinis, ekonominis gyvenimo lygis tiekimo grandinėje. Siekiama stiprinti gamintojų ir tiekėjų, kurie yra mažosios ir vidutinės įmonės, apsaugą nuo NPP maisto produktų tiekimo grandinėje, įvedant direktyva nustatytą draudžiamos NPP sąrašo taikymą.

Poveikis teisinei sistemai

Šiuo metu teisinėje sistemoje yra poreikis plačiau apibrėžti NPP atvejus dėl skirtingo maisto produktų ir gėrimų tiekimo grandinėje derybinės galios disbalanso. Atsižvelgiant į tai, įstatyme reglamentuojant komercinio pobūdžio NPP draudimus, teisinė sistema tampa aiškesnė, suprantamesnė ir prekybos partneriams užtikrinamos sąžiningos dalykinės praktikos galimybės nustatant sutartines prekybos sandorių sąlygas.

Poveikis valstybės finansams

Reikalingas papildomas finansavimas, kadangi Įstatymo projektu yra išplečiamas NPP sąrašas, kuris šiuo metu yra įtvirtintas Lietuvos Respublikos mažmeninės prekybos įmonių nesąžiningų veiksmų draudimo įstatyme (toliau – MP[NVDI]). Įstatymo projekte nurodyta, kad be MP[NVDI] nurodytų ūkinės veiklos sąžiningai praktikai prieštaraujančių veiksmų, mažmeninės prekybos įmonėms taip pat draudžiama atlikti NPP veiksmus, nurodytus Lietuvos Respublikos nesąžiningos prekybos praktikos žemės ūkio ir maisto produktų tiekimo grandinėje draudimo įstatyme. Taigi, Įstatymo projektu įtvirtinami nauji nesąžiningų veiksmų draudimai.

Priežiūros institucijai Įstatymo projektu išplečiamas ir tiekėjų, kuriems taikoma įstatymo apsauga prieš didelę rinkos galią turinčias mažmenines prekybos įmones, skaičius. Nėlieka reguliavimo dėl tiekėjo apsaugos, kai bendrosios pajamos paskutiniaisiais finansiniais metais turėjo neviršyti 40 mln. eurų. Be to, Įstatymo projekte tiekėju taip pat bus laikomas ir užsienio šalių subjektas, o tai reiškia dar platesnį MP[NVDI] taikymą.

Įstatymo projektu taip pat nustatomos papildomos priežiūros institucijos funkcijos. Konkurencijos taryba pagal savo kompetenciją privalės NPP žemės ūkio ir maisto produktų tiekimo grandinėje draudimo įstatymo vykdymo užtikrinimo institucijai teikti metinę veiklos, susijusios su MP[NVDI] nuostatų taikymu, ataskaitą, dalytis gerosios praktikos

	pavyzdžiais, naujais atvejais ir pokyčiais šioje srityje. Todėl, įvertinus priežiūros institucijos šiuo metu turimus žmogiškuosius išteklius, su Įstatymo projektu tiesiogiai susijusioms funkcijoms atlikti būtinas bent 1 papildomas etatas.
Poveikis administracinei naštai	Įstatymo projektas nesukuria esminių informacinių, administracinių įpareigojimų ūkio subjektams, išskyrus vienkartinį veiksma – sudarytų pirkimo–pardavimo sutarčių peržiūrą, siekiant užtikrinti šių sutarčių atitiktį įstatyme nustatytiems NPP draudimų reikalavimams. Į numatomo teisinio reguliavimo aprėptį patenka žemės ūkio ir maisto produktų tiekėjai, besiverčiantys ekonomine veikla, kuri įtraukta į Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo I priedą ir kurių metinė apyvarta neviršija 350 mln. EUR (Lietuvos statistikos departamento duomenimis, 239 ūkio subjektai, kurių apyvarta viršija 40 mln. eurų) ir didelę rinkos galią turinčios mažmeninės prekybos įmonės, besiverčiančios ekonomine veikla, kuri įtraukta į Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo I priedą ir kurių metinė apyvarta viršija 116 mln. EUR, turinčios bent 20 parduotuvių, kurios yra ne mažesnio kaip 400 m ² ploto (Lietuvos statistikos departamento duomenimis, 5 ūkio subjektai). Pažymėtina, kad reali administracinė našta galėtų kilti tik tiems subjektams, kurie šiuo metu taiko NPP, ir žemės ūkio ir maisto produktų tiekėjams, kurie yra sudarę pirkimo–pardavimo sutartis su mažmeninės prekybos įmonėmis. Atsižvelgiant į tai, ūkio subjektams gali būti sukeliami tik labai nedidelė administracinė našta.
Poveikis viešajam administravimui	Priėmus įstatymą, viešajame sektoriuje šiek tiek išsiplės Konkurencijos tarybos atliekamų funkcijų skaičius, būtent Įstatymo projektu reglamentuojamoje srityje, t. y. vykdymą užtikrinanti institucija turės inicijuoti, vertinti ir atlikti draudžiamų veiksmų pažeidimų tyrimus didelę rinkos galią turinčių mažmeninės prekybos įmonių atžvilgiu.
Poveikis kriminogeninei situacijai	Poveikio kriminogeninei situacijai nenumatoma.
Poveikis korupcijos mastui	Poveikio korupcijos mastams nenumatoma.
Poveikis konkurencijos sąlygoms	NPP taisyklės dera su konkurencijos taisyklėmis ir jas papildo. NPP yra vienašalė praktika, kuri daugeliu atveju nereiškia konkurencijos taisyklių pažeidimo, nes tokiam pažeidimui reikia, kad subjektas užimtų dominuojančią padėtį konkrečioje rinkoje ir būtų nustatytas visai rinkai poveikį darantis piktnaudžiavimas ta padėtimi. Palyginti, apsaugos nuo NPP taisyklės taikomos bet kuriuo nelygios derybinės galios atveju (daugeliu atvejų dominuojančios padėties rinkoje nėra) ir jomis draudžiama įmonėms primesti savo prekybos partneriams sąlygas, kurios laikomos nepagrįstomis, neproporcingomis ar neaptartomis, arba gauti ar mėginti gauti iš jų tokias sąlygas (nebūtinai darant poveikį visai rinkai). Pagal siūlomas apsaugos nuo NPP taisykles nereikalaujama, kad veiklos vykdytojai vykdytų tam tikrą veiklą, pagal jas tik uždraudžiamas tam tikras elgesys, kuris laikomas nesąžiningu. Todėl galima teigti, kad priėmus Įstatymo projektą, jame nustatytos nuostatos netrukdytų ūkio subjektams įeiti į rinką, nesudarys jiems kliūčių ir nepaveiks paskatų konkuruoti tarpusavyje. Priešingai, Įstatymo projektu įtvirtinamos NPP

taisyklės padės ginti tiekėjus, t. y. subjektus tiekiančius maisto produktus ir gėrimus, nuo didelę rinkos galią turinčių pirkėjų, šiuo atveju mažmeninės prekybos įmonių. Projekte numatomi veiksmingi vykdymo užtikrinimo įgaliojimai, įskaitant baudas, stiprina atgrasomąjį poveikį nuo NPP. Rengiant įstatymo projektą, buvo atsižvelgiama į Konkurencijos tarybos atliktą šiuo metu galiojančio Įstatymo teisinio reguliavimo stebėsenos analizę. Konkurencijos tarybos atlikta stebėsenos analizė parodė, kad šiuo metu Įstatyme įtvirtintas sankcijų mechanizmas nėra pakankamas, nes Įstatyme įtvirtintas maksimalios baudos dydis už nustatytus pažeidimus, lyginant su didžiųjų mažmeninės prekybos įmonių pajamomis – itin mažas ir neužtikrina atgrasymo nuo pažeidimų tiekėjų ir rinkos dalyvių atžvilgiu.

Remiantis turimomis 5 didžiųjų šalies prekybos tinklų 2019 metų pardavimo pajamomis buvo atlikti realių galimų maksimalių ir minimalių baudų skaičiavimai (žr. Priede – „Excel“ lentelė). Atliekant skaičiavimus, atsižvelgiant į 5 didžiųjų šalies prekybos tinklų metines pardavimo pajamas ir vadovaujantis Įstatymo projekto 12 straipsnyje įtvirtintais baudų skaičiavimo koeficientais, gauti galimų baudų intervalai parodė, kad skaičiuojant pradinį baudos dydį nuo metinių pardavimo pajamų gaunami galutinių baudų dydžiai yra adekvatūs, proporcingi ir individualizuoti pagal skirtingas pažeidimų aplinkybes.

Įstatymo projekte įtvirtintas konkretus NPP sąrašas užtikrina veiklos ir konkurencinių sąlygų aiškumą bei nuspėjamumą tiekėjams ir mažmeninės prekybos įmonėms.

Kartu paminėtina, kad Įstatymo projektas parengtas perkeliant direktyvos reikalavimus į jau esamą nacionalinę teisinę bazę. Direktyvos rengiamuosiuose dokumentuose, kuriuose pateikiamas Europos Komisijos atliktas poveikio vertinimas, taip pat nurodyta, kad nuostatos nepaveiks subjektų paskatų konkuruoti.

NPP reglamentavimas gali turėti teigiamą poveikį mažmeninės prekybos įmonėms ir (arba) didmeninėms, nes galėtų palengvinti prekių tiekimą už valstybės ribų ir turėti teigiamą poveikį Lietuvos tiekėjų konkurencingumui.

Informacija apie asmenį ir instituciją, atsakingą už poveikio vertinimą

Vardas ir pavardė	Inga Girdžiūnaitė
Pareigos	Vyriausioji specialistė
Institucija (padalinys)	Lietuvos Respublikos ekonomikos ir inovacijų ministerijos Verslo aplinkos departamento Verslo politikos skyrius
Telefono numeris ir elektroninio pašto adresas	Tel. 8 706 64 758, el. p. inga.girdziunaite@eimin.lt

PRIDEDAMA.

Minimalių ir maksimalių baudų dydžių pagal Lietuvos Respublikos mažmeninės prekybos įmonių nesąžiningų veiksmų draudimo įstatymo Nr. XI-626 1, 2, 3, 4, 5, 6, 8, 9, 9¹, 11, 12, 14, 15 straipsnių pakeitimo ir Įstatymo papildymo 9³, 9⁴ straipsniais ir priedu įstatymo projektą skaičiavimo lentelė, 1 lapas („Excel“ formatu).

